

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. ик. н. Виржиния Иванова Желязкова от ВУЗФ-София

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма „*Финанси, застраховане и осигуряване*“

Автор: *Арман Хасанович Исламгалеев*

Тема: *“Повишаване на ефективността в управлението на продажбите и отражението върху финансовите резултати на металургични компании в Република Казахстан”*

Научен ръководител: *проф. д-р Мариана Матеева Петрова*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед №182 /22.11.2021 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряването на процедура за защита на дисертационен труд на тема *“Повишаване на ефективността в управлението на продажбите и отражението върху финансовите резултати на металургични компании в Република Казахстан”* за придобиване на образователната и научна степен

„доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „*Финанси, застраховане и осигуряване*“

Автор на дисертационния труд е *Арман Хасанович Исламгалеев* – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра ”Финанси” с научен ръководител *проф. д-р Мриана Матеева Петрова*.

Предадените от Арман Исламгалеев материали включват документи по представен опис:

- автобиография;
- дисертационен труд на руски език за присъждане на ОНС “доктор”;
- автореферат на дисертационния труд на български и на руски език;
- списък с научните публикации на докторанта по темата на дисертационния труд;
- списък на участията на докторанта в научни форуми;
- справка за изпълнението на минималните национални изисквания, заложи в Закона за развитието на академичния състав в Р България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане;
- справка за приносните моменти в дисертационния труд;
- справка за участието на докторанта в научни мероприятия.

Докторантът е приложил пет броя научни статии, три от които публикувани в списания, индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, и три броя доклади от научни конференции. Две от статиите и един от докладите са в съавторство.

2.Кратки биографични данни за докторанта

Арман Исламгалеев е роден на 15 април 1973 г. в Казахстан. Прави впечатление интересният му образователен и професионален път. Той завършва Медицинския университет в Астана със специалност “Анестезиология и

реанимация”. Притежава бакалавърска степен по “Маркетинг” от университета Туран, магистърска и докторска степен по “Бизнес администрация” от университета Алма. Освен това А. Исламгалеев посещава квалификационни курсове - по корпоративно управление в Лондонския институт за директори и по педагогика в Евразийския национален университет, които допълват знанията, уменията и квалификациите му.

А. Исламгалеев притежава дългогодишен опит като ръководител в компании, занимаващи се с търговия на метали. Това допринася значително за развитието на неговите знания и разработването на дисертационен труд за придобиване на ОНС “доктор” на тематика, близка до ежедневната му работа, е логично следствие от този процес.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата за повишаването на ефективността на продажбите и това как тя се отразява върху финансовите резултати на дадена компания е сред най-интересните и значими за всяка организация. Разглеждането на този проблем в контекста на маталургичните компании в Република Казахстан представлява интерес от гледна точка на споделяне на опита на компаниите в тази страна и на някои изводи, които биха били полезни и за други организации. От тази гледна точка темата, обект на представения за рецензиране дисертационен труд, е категорично актуална. Поставените цели и задачи са целесъобразни спрямо нея и отразяват яснотата, която докторантът притежава в областта на изследвания въпрос. Тази яснота допринася за логичното и подредено изложение в труда, което определено е негово достойнство.

4. Познаване на проблема

Освен сериозния професионален опит в областта на управлението на бизнеса на компании, занимаващи се с търговия на метали, докторантът много добре познава теорията и научните изследвания по темата на труда си. Това е видно от значимия брой литературни източници - 201 на латиница и 14 на кирилица, както и от гладкостта на изложението и яснотата, с която докторантът излага идеите и разсъжденията си по тях. Дисертационният труд представлява едно действително зряло, добре структурирано изследване от човек, който много добре познава проблематиката.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследването напълно съответства на темата на дисертационния труд, на хипотезите, поставени в него, както и на целите и задачите пред него. Използвана е комбинация от методи от областта на количествения и качествения анализ. Така например, използван е потвърждаващ факторен анализ (SFA) със СВ-SEM уравнения с помощта на софтуер LISREL, с помощта пък на SPSS е направен сравнителен анализ на критериите за проверка на нормалното разпределение на статистическите стойности чрез теста на Колмогоров-Смирнов; оценка на кумулативната надеждност на променливите, използвайки алфата на Кронбах; дискриминационен рейтинг на доверие с извличане на средна дисперсия (AVE). Същевременно докторантът използва методите на сравнителния анализ и синтеза, за да обоснове разсъжденията си. Смятам, че този подход е много подходящ с оглед на темата, задачите и структурата на дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Трудът е структуриран в увод, три глави, заключение, списък с използваните източници и общо 14 броя приложения. Основният текст се състои от 195 страници. Списъкът с референции съдържа 215 заглавия. В

рамките на текста са поместени общо 25 фигури и 32 таблици, които илюстрират разсъжденията на докторанта по много уместен начин.

Уводът играе въвеждаща роля в изложението на труда. В неговите рамки са представени хипотезите - общо осем на брой, което представлява една доста амбициозна заявка на автора за сериозност и задълбоченост на изследването, ясно са дефинирани и целта, задачите, обекта и предмета на труда. Много ясно е мотивирана е актуалността на разглеждания въпрос, категорично е открояна и необходимостта от подобно изследване. Така още от увода читателят разбира, че докторантът притежава много задълбочени познания по тематиката на труда си, има собствено мнение по всички разглеждани въпроси и притежава знанията да го мотивира с факти и анализи.

Първата глава е посветена на теорията на взаимоотношенията с клиентите. Изложението започва с представяне на анализ на някои теоретични подходи към понятието за фокусиране върху клиента. По-нататък докторантът продължава с разглеждане на понятия като лоялност и удовлетвореност на клиентите, очаквания на клиентите, ангажирането им и други ключови концепции за управлението на връзките с тях. От изложението става ясно, че докторантът е много добре запознат с всички представяни от него въпроси. Проличава неговата убедителност в излагането на различните теоретични положения, което безспорно е плод на дългогодишния му опит от практиката. Неговата запознатост с работата с клиенти е видна и от начина, по който подходжда към проучването на ключовите фактори за цялостното управление на качеството TQMFC и TQMHR, както и на онлайн и офлайн търговските изследвания. Докторантът е много добре запознат с някои най-съвременни методи за управление на връзките с клиенти, като CRM системите, и те са обект на неговия анализ в края на първата глава, от което проличава отново неговата висока компетентност. Главата завършва с представяне на съвременното състояние на пазара на търговия с метали в Казахстан и с изводи, които

обобщават основните заключения, до които той достига в рамките на тази част от труда си.

Втората глава от изложението на дисертационния труд е посветена на методологичните аспекти на работата. Тук докторантът подробно и последователно разглежда показателите за измерване на фокуса на клиентите в търговията с метали, след това представя свой концептуален изследователски модел за повишаването на този фокус и накрая завършва с разглеждането на някои методи и инструменти за събиране и анализ на данни и на т. нар. потвърждаващ факторен анализ (CFA). Втората глава, също както и първата, завършва с основни изводи от изследването в тази част на труда.

Обект на третата, последна глава, са някои начини за подобряване на ориентираността към клиентите в процеса на търговията с метали в контекста на практиката в Казахстан. В рамките на тази част от изследването докторантът представя редица практики и подходи за подобряване на управлението на връзките с клиентите, което неминуемо би довело и до подобряването на финансовите резултати на компаниите. По-конкретно той разглежда някои въпроси на внедряването на SDL в търговията с метали, самообслужването - SST, внедряването на XRM система в процеса на търговията с метали и анализира някои бъдещи технологии за предоставянето на различни услуги на клиентите в разглеждания от него сектор. Накрая представя своите разсъждения относно перспективите пред Индустрия 4.0 в тази сфера. На края на третата глава са представени в обобщен вид заключенията от извършения в нейните рамки анализ.

В заключението много добре са обобщени основните изводи от изследването.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантът е предложил общо шест броя приноси - три с научен и три с приложен характер. Приемам ги така, както ги е формулирал - това е направено коректно с оглед отразяване на постигнатото в рамките на дисертационния труд. Предложената теоретична рамка за повишаването на нивото на ориентацията към клиентите и детайлното описание на нейните характеристики е безспорно важно постижение на дисертационния труд. Обогащаването ѝ с разнообразни нови, независими фактори, изпреварващи очакванията на клиентите също представлява теоретичен принос на дисертационния труд. Друг принос с научен характер също така е мотивирането на нуждата от решаването на различни задачи за подобряването на равнището на ориентацията към клиентите и конкретизирането на тези задачи, като:

1. “подобряване на автономната стратегия на TQM FC чрез решаване на проблеми при планирането и управлението; намаляване на фиксираните и променливи разходи, намаляване на разходите за осигуряване на качеството и преодоляване на конкуренцията;
2. подобряване на механизмите за съвместно създаване на услуги в областта на търговията с метали;
3. представени са изисквания за изграждане на нови модели за ориентирани към клиента, като се вземе предвид технологичната структура на Индустрия 4.0;
4. разработване на контрол на качеството на клиент-ориентиранности;
5. подобряване на XRM системи за търговци на метали;
6. подобряване на електронната търговия на търговци на метали O2O”.

Останалите три приноса имат изразен приложен характер и биха могли да бъдат в пряка помощ на всяко предприятие, което се стреми да повиши ефективността на ориентацията си спрямо клиентите и оттам - да подобри финансовите си резултати. Докторантът на практика дава конкретни отговори на основния въпрос - как точно да се реализира повишаването на ефективността.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

А. Исламгалеев е представил за рецензиране общо осем броя научни публикации, от които пет статии и три доклада на научни конференции. Три от статиите са публикувани в издания, реферирани и индексирани в международни бази данни с научна информация - Web of Science и Scopus, като две от тях са в съавторство с други учени. Двете статии, които са публикувани в други бази данни, са самостоятелно дело на докторанта. Два от трите доклада също са самостоятелни, един е в съавторство. Всички публикации имат тематична връзка с дисертационния труд на А. Исламгалеев. Те показват неговата

изключителна активност в научните среди и това допринася за апробирането на достигнатите от него резултати сред академичната общност и бизнеса.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Докторантът изпълнява и надхвърля минималните национални изисквания за присъждане на ОНС “доктор”, заложен в ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Това е видно от броя и качествата на научните му публикации.

10. Лично участие на докторанта

Към момента на изготвянето на настоящата рецензия няма информация за плагиатство в трудовете на докторант А. Исламгалеев, което ме води към заключението, че те са плод на неговия труд.

11. Автореферат

Авторефератът на дисертационния труд е структуриран логично и точно отразява същината на труда. Изготвен е съобразно възприетата добра академична практика за подобен род научни разработки.

12. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени критични бележки. Бих препоръчала на докторанта да публикува дисертационния си труд като книга - това би подпомогнало разпространението на резултатите, до които той е достигнал, и те биха били от помощ на много организации.

13. Лични впечатления

Познавам докторант А. Исламгалеев от времето, когато беше зачислен във ВУЗФ. От самото начало ми направи впечатление със задълбочените си познания, мотивация и амбиция да напише стойностен дисертационен труд.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Бих препоръчала на А. Исламгалеев да обмисли съставянето на сравнително изследване на практиката и в други страни, освен Казахстан - това би предствлявало интерес за по-широк кръг аудитория.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Арман Исламгалеев в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма “Финанси, застрховане и осигуряване”.

10.01.2022 г.

Рецензент: .....

(проф. д. ик. н. Виржиния Желязкова)